

NUMMER 63
JAARGANG 13 - JULI 2024

DE DRUKTEMAKER

Tweemaandelijks infoblad van het Nederlands Drukkerij Museum/Leeuwerik 8 - 4872 PH Etten-Leur - info@nederlandsdrukkerijmuseum.eu

PETER WAS NIET ZO'N PRATER, HIJ TEKEND E LIEVER

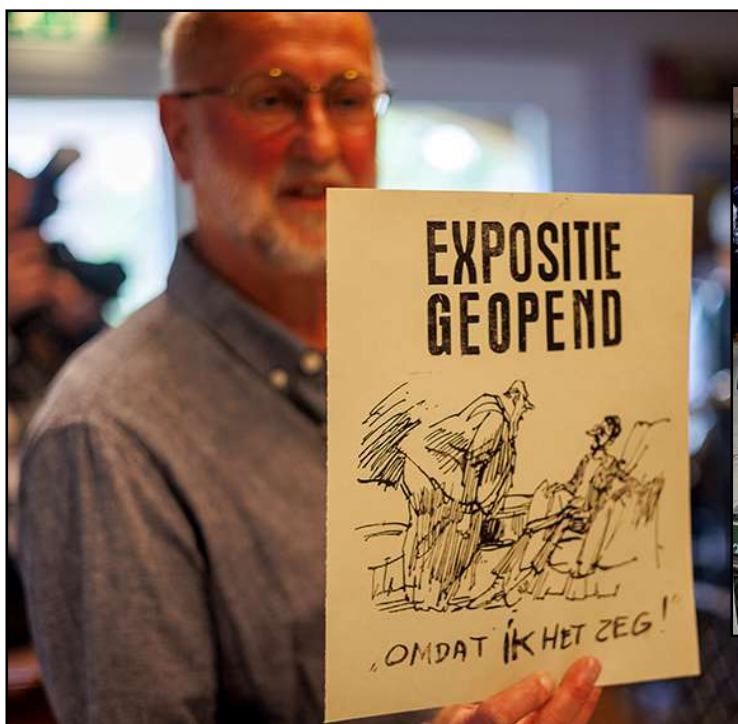
In het Nederlands Drukkerij Museum is momenteel een expositie te zien over cartoonist Peter van Straaten. Het thema is 'Vader en zoon | Het Dagelijks Leven'. Jos van Waterschoot, conservator "Boekhistorische Collecties en Strips" bij het Allard Pierson in Amsterdam maakte in 2021 een overzichtstentoonstelling van het werk van Peter van Straaten. Cees Jochems van het Nederlands Drukkerij Museum wilde dolgraag het werk van deze fantasische tekenaar ook in Etten-Leur laten zien.

Door René Mensen-De Bode

Hij nam contact op met Jos en het resultaat mag er zijn. Een expositie met de mooiste werken uit die periode. Dat zijn tekeningen, maar ook boeken en zelfs een deel van de pennen waarmee hij tekende. De inkt zit er nog aan.

ENORME COLLECTIE:

Jos van Waterschoot heeft bij het Allard Pierson in Amsterdam een enorme collectie striptekeningen van onder andere Peter van Straaten, Jan Kruis ('Jan, Jans en de kinderen') en Gerrit de Jager ('De Familie Doorzon'). Alleen al

Inrichter van de tentoonstelling, Cees Jochems, toont trots de gemaakte afdruk en daarmee werd de tentoonstelling geopend. (Foto: René Mensen, De Bode)

van Peter zijn er zo'n 25.000 tekeningen in het Allard Pierson. Zijn totale oeuvre bevat zelfs meer dan 60.000 tekeningen. Peter, Jan en Gerrit zijn alle drie tekenaars van familiestrips. Ze beslaan een periode van zo'n 50 jaar. Dat geeft dus een heel mooi tijdsbeeld in stripvorm. De ontwikkelingen die in de strips mooi zichtbaar zijn, vormen een weerslag van de ontwikkelingen in de maatschappij. Hoewel sommige thema's tijdloos zijn, zie je ook mooi verschuivingen in de manier van omgaan met elkaar. Soms confronterend maar altijd situaties die je als kijker zelf ook hebt

meegemaakt of juist wilt vermijden. Tekeningen die een glimlach oproepen, klein of groot, dat hangt van de kijker af.

DUBBELE ESPRESSO:

Jos heeft Peter een aantal keer gesproken bij hem thuis. "Peter was niet zo'n prater, hij tekende liever. Zijn vrouw Els deed het woord. Als Peter en Els 's morgens opstonden, maakte Els een dubbele espresso voor Peter en die ging vervolgens aan zijn tekentafel zitten. Hij doopte dan zijn pen in de inkt en begon wat te schetsen. Soms werd het iets en soms ook niet. Als dan de koffie op was ging hij echt aan

Jos van Waterschoot verricht de opening van de tentoonstelling door een afdruk te maken van een tekening van Peter van Straaten.

(foto: Walther van den Heuvel)

het werk. Op goeie dagen maakte hij een paar tekeningen en op slechte dagen helemaal niks. Maar per saldo had hij aan het eind van de week altijd voldoende tekeningen. Vakanties waren soms lastiger, want dan moest hij drie weken vooruit werken. Dat was een uitdaging, want probeer maar eens drie weken vooruit 'grappig' te zijn. Peter kon dat." Cees Jochems is secretaris/coördinator exposities bij het Nederlands Drukkerij Museum. Hij heeft het initiatief genomen voor deze expositie. Hij had in de krant gelezen dat een deel van

Lees verder op pagina 2

OPENING TENTOONSTELLING TEKENAAR PETER VAN STRAATEN

vervolg van pagina 1

het archief van de tekeningen van Peter van Straaten bij het Allard Pierson was ondergebracht. Na intensief contact is deze expositie tot stand gekomen. "Ik ben erg trots dat wij als relatief klein museum zulke mooie tentoonstellingen kunnen en mogen organiseren. Zeker nu met Peter van Straaten wordt weer een icoon toegevoegd aan de reeds bijzondere exposities die we hebben gehad. Bij de samenstelling is gekeken naar de periode dat Peter van Straaten voor het Parool werkte. Uit die periode zijn er twee thema's uitgelicht: 'Vader & Zoon' en 'Het Dagelijks Leven'.

Jos van Waterschoot geeft een uiteenzetting over de archivering van het werk van Peter van Straaten.

MOOISTE EXEMPLAREN:

De mooiste exemplaren zijn hier tentoongesteld. Peter heeft ook veel prijzen gewonnen. De Inktspotprijs -voor de beste politieke tekening- heeft hij maar liefst 5 keer gewonnen. Het bijbehorende beeldje uit 1994 wordt hier ook tentoongesteld."

Jos van Waterschoot drukte als openingshandeling ter plaatse de tekening die ook op het affiche is gebruikt: 'Omdat ik het zeg!' Hij werd gedrukt op een proefpers. Door het tonen van de gedrukte strip was de expositie geopend. De expositie is te bezichtigen tot 1 december 2024.

BRON: DE BODE

Foto boven: Een impressie van de tekeningen, foto onder: Jos van Waterschoot en zijn vrouw kregen uitleg in de handzetterij. (foto's Walther van den Heuvel).

DE TOTSTANDKOMING VAN EEN EXPOSITIE CEES JOCHEMS VERTELT

Mensen vragen mij weleens: Cees, hoe kan dat nou toch? een klein museum (met alle respect, zeggen ze er dan ook nog bij) met zulke klinkende namen voor exposities, die de afgelopen jaren hier georganiseerd werden. Anton Pieck, Fiep Westendorp, Jan Kruis, Martin Toonder en nu Peter van Straaten? Als ik dan antwoord dat het waarschijnlijk aan mijn ontwapende charme en bijbehorend charisma ligt geloven ze mij niet. En terecht.

Het juiste antwoord is: netwerken

en je mogelijkheden en onmogelijkheden eerlijk aangeven aan de bruikleengevers.

In augustus 2020 las ik in de krant dat een deel van de tekeningen van Peter van Straaten naar Allard Pierson in Amsterdam ging. Ik heb dat artikel zorgvuldig bewaard, wetende dat ik daar iemand ken, Jos van Waterschoot, o.a. ook bestuurslid van Stichting Jan Kruis Collectie, waarvan we in 2020 een grote overzichtstentoonstelling hadden. In de zomer van 2023 nam ik contact op met Jos en vertelde hem dat ik graag een expositie van Peter van Straaten wilde. Vanaf dat moment is het balletje gaan rollen.

Mijn eerste bedoeling was een overzichtsexpositie samen te stellen, maar 25.000 tekeningen bekijken?! Gaat het niet worden. Trouwens, laatst was ik in Amsterdam bij de weduwe van Peter van Straaten, Els, om wat laatste materiaal op te halen en zij vertelde dat Peter zo'n 60.000 tekeningen gemaakt heeft, waarvan een gedeelte bij Allard Pierson is en een ander deel bij Beeld en Geluid in Hilversum. Voor deze expositie heb ik me geconcentreerd op de periode

dat het werk van Peter verscheen in het Parool en heb 2 items uitgelicht: Vader&Zoon, Het Dagelijks Leven. Ik heb veel tekeningen gezien en wat mij opviel: bij de meeste tekeningen schater je niet van het lachen, maar ze ontlokken een ruime glimlach en een groot "och-ja" of "oh-jee"-gevoel, glimlachtekeningen wil ik het dan ook noemen

BEDANKT:

Zonder hulp van een aantal bedrijven en personen zou deze expositie niet mogelijk geweest zijn, dus een bedankje van mijn kant is op zijn plaats:

Allereerst natuurlijk Els van Straaten-Timmerman voor:
- haar goedkeuring voor deze expositie
- het beschikbaar stellen van tekeningen en diverse persoonlijke spullen;
Peet Baxck Design voor het ontwerpen van het drukwerk;
Drukkerij Hendrickx voor het drukken ervan en het maken van diverse prints;
Uitgeverij de Harmonie voor het beschikbaar stellen van diverse boeken en het mogen gebruiken van foto's en teksten.

ENORM DANKBAAR:

Zonder hen tekort te doen ben ik één persoon enorm dankbaar: Jos van Waterschoot, conservator "boekhistorische collecties en strips" bij Allard Pierson in Amsterdam. Bij hem kon ik terecht met de vele vragen, die ik had. Zonder Jos zou de expositie niet de kwaliteit en kwantiteit hebben zoals hij nu is ingericht.

Allen, bedankt!

NEDERLANDS DRUKKERIJ MUSEUM EN MACZEK MEMORIAL 80 JAAR OUDE CLICHÉ'S AFGEDRUKT

Wat is de link tussen het Nederlands Drukkerij Museum en het Maczek Memorial Breda? Je zou denken dat die er niet is, ware het niet dat het allebei musea zijn met hun eigen specifieke identiteit. Toch is er een aantal maanden geleden een bijzondere samenwerking geweest met het afdrucken van een aantal historische clichés, (drukplaatjes) die een link hebben met het werk van schilder Christo Stefanoff.

Van deze kunstenaar is inmiddels een tentoonstelling ingericht in het Maczek Memorial Breda, die ondermeer een zgn. triptiek in hun bezit hebben van deze schilder.

Frans Wouters.

Ontdekker Frans Wouters was met deze clichés naar het museum gekomen en vertelt hieronder zijn verhaal.

„Mijn naam is Frans Wouters, ik ben bezig met een onderzoek naar het werk en leven van de vergeten schilder Christo Stefanoff. Hij was na de oorlog een tijd in Breda en woonde toen bij mijn grootouders in huis. Ik ben

geboren onder 1 van zijn schilderijen en hij betaalde zijn kost en inwoning met zijn schilderijen. Tijdens mijn zoektocht kwam ik uit in zijn oude atelier in Canada en daar vond ik een aantal drukplaten uit 1945, waaronder die van het triptiek in het MMB.

HELPEN MET ADVIES:

Deze twee platen wilde ik uiteraard erg graag hebben en gelukkig kreeg ik ze mee naar Nederland. Ik had geen idee of de platen nog bruikbaar waren, er zat zo bleek tijdens mijn bezoek aan het Nederlands Drukkerij Museum een laklaag op om de rasterpunten te beschermen. Ik was toen al een jaar bezig om advies te krijgen, hoe deze platen af te drukken.

Ik had vernomen dat er een drukkerijmuseum was in Etten-Leur en zo kwam ik terecht bij de specialisten van het Nederlands Drukkerij Museum. Mijn drukplaten van 80 jaar oud werden

onmiddellijk herkend, vakkundig schoongemaakt en daarna uitvoerig in een ongeveer even oude drukpers getest. Één van de wensen die ik nog had was om met deze oude platen mooie afdrucken te maken.

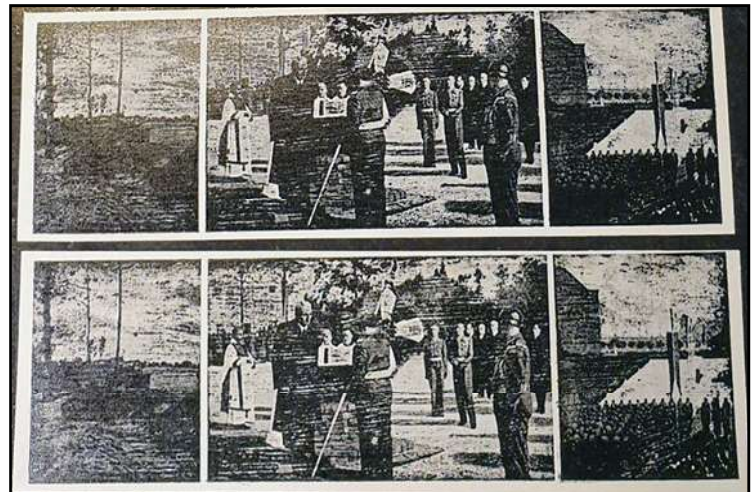
Dit unieke museum bleek daarvoor de juiste plaats. Zo kwam ik weer een stapje verder met het doel om het vergeten erfgoed van Stefanoff weer tot leven te brengen”.

De expositie is te zien tot 30 november 2024 in het Maczek Memorial Breda.

Onze drukker, Cees Mathijssen, maakte de mooie afdrucken van de 80-jaren oude drukplaten.

Er werd eerst een proef gemaakt, maar die had geen goede kwaliteit.

Het Maczek Memorial Breda aan de Ettensebaan 17A.

Eén van de weinige foto's die ooit zijn gemaakt van Christo Stefanoff.

VRIJWILLIGER JOHAN SCHUTTE DE DRUKKER, DIE LERAAR WERD

De drukker die leraar werd, legt een wereld uit die niet meer bestaat. Gewoonweg. Elk mens heeft een verhaal. Je moet er alleen naar durven vragen. John van den Oetelaar reist door het land en schrijft over mensen zoals u en ik. Vandaag: letterzetter en drukker Johan Schutte.

Dankzij De Vooruitgang zit er tegenwoordig weinig mensenwerk in het proces tussen de aantekeningen in mijn notitieblokje en de letters die in deze rubriek belanden. Enkele tientallen jaren geleden was dat nog wel anders, maar vele handjes maakten plaats voor computers.

DOOR JOHN VAN DEN OETELAAR
DPG-MEDIA

Daarvoor, in een tijd van stofjassen en werkschorten, van lood en letters, van vakmanschap en zwarte handjes werd een stukje als dit letter voor letter klaargezet om te kunnen drukken. Eerst nog met de hand, daarna deels gemechaniseerd. Johan Schutte weet er alles van, hij werd zetter en drukker aan de hand van zijn vader, die er alles van wist. Johan is nu 87 en weer terug bij zijn oude stiel, deze keer in het Nederlands Drukkerij Museum in Etten-Leur.

Ik kwam hier met een opdracht van een goede vriendin. Die zocht een goed tehuis voor een zogeheten zetbok, een kast met lades vol loden letters. Een kast vol boeken en kranten in wording, alleen nog even op volgorde leggen.

Er staan hier meer bokken, allemaal verschillende lettertypes. Belangrijk is wel: allemaal Nederlandse letterhoogte, want er zijn ook bokken van Franse, Duitse en Belgische komaf in omloop, allemaal anders. EU-regelgeving moest nog uitgevonden worden. En zo'n letter van verkeerde hoogte kan een drukpers zo de vernieling in draaien. Johan zag in de jaren 70 het vak in razend tempo veranderen en nam een afslagje van 29 jaar, naar het onderwijs. Hij werd geschiedenisleraar. Eerst nog half legaal zonder diploma, maar dat werd in de avonduren gefikst. Dat terwijl de tijd niet voor het oprapen lag, met elf kinderen. Over druk gesproken.

Nu is Johan alweer een tijdje terug bij zijn oude liefde, de drukwereld. Hij onderhoudt machines, die soms wel teruggaan tot

Johan Schutte achter zijn Intertype regelzetmachine van de jaren '60.

eind 18de eeuw. Mechanische wondertjes, zoals de letterzetmachine, die als een soort type-machine bediend werd. Hij kreeg hem weer aan de praat. Lettertjes glijden op hun plek, op volgorde, waarna een afdruk wordt gemaakt in heet lood, dat staat te pruttelen in de loodpot. Regel voor regel wordt zo een krantenpagina of een boek in elkaar gezet. Een mechanisch wonder van bijna anderhalve eeuw oud. Het draait als een nieuw naaimachine. De machine was al een stap naar minder arbeidsintensief werk. Daarvoor, zo zien we ook op een foto om de hoek, stond er nog een zaal vol mannen met schort voor met de hand letters te zetten voor waarschijnlijk een krant. Kranten die, zoals Johan uitlegt, maar een paar pagina's dik waren en niet eens elke dag verschenen. Arbeidsintensief.

Er zijn ook nog machines die jonger zijn dan Johan, maar ze werden allemaal ingehaald door de computer, jong en oud. Tegen-

woordig kan iedereen wel letters op een rij zetten, type kiezen, eventueel een kleurtje, en hopen pakee, klaar is die uitnodiging voor een bruiloft. Niet dat het er dan ook goed uitziet.

Zo nu en dan wordt er in het museum ook iets gedrukt, zoals het boekje van de vrouw van Johan over de geboortes van hun elf kinderen. Genoeg voor een serie, maar ze hielden het bij één boek. Terwijl hij door het museum loopt, zet hij hier en daar een drukpersje aan. En Johan legt uit, de drukker die leraar werd. Lesgeven en drukken zit hem in het bloed. Zo'n draaiende pers heeft een eigen ritme. Rollend, puffend, stampend. Het zetduivelkje op de loer. Die werd vaak verantwoordelijk gehouden voor fouten in de krant. Dan weet u meteen wie ik de schuld in de schoenen schuif voor een eventueel foutje in deze rubriek.

Onze dank gaat uit naar
DPG-Media van wie we dit
artikel mochten overnemen.

VAN DE
VOORZITTER

Beste lezer,

Voor u, op uw scherm, staat weer een Druktemaker zodat u hem kunt gaan lezen. We hebben weer heel wat informatie voor u, die te maken heeft met het museum. Ik ben benieuwd op welke locatie u bent om deze Druktemaker te lezen. Wellicht ergens ver weg of juist heel dichtbij huis.

Veel mensen zijn naar warmer oorden getrokken vanwege het regenachtige weer. Voor het museum is dat weer gunstig. Vakantiegangers, die ergens in de buurt van Etten-Leur op een camping of in een hotel zitten, komen juist nu op bezoek. Deze mensen komen vanuit het hele land, hebben we inmiddels gemerkt. Bij mooi warm weer trekken ze naar zee of naar een zwembad.

Veel van onze vrijwilligers, op enkele uitzonderingen na, zijn nog steeds aan het werk in het museum omdat er heel veel te doen is.

Binnenkort moeten we het museum een week gaan sluiten omdat we de vloer van onze machinezaal een fikse opknappbeurt gaan geven. Door het vele bezoek is deze behoorlijk aan slijtage onderhevig. Er wordt een zgn. epoxylaag over de vloer gelegd, zodat deze veel langer mee kan.

Dat is hard nodig want de eerste aanmeldingen van de basisscholen voor het volgende seizoen zijn inmiddels binnengekomen. We gaan u op de hoogte houden via onze website.

Tot slot wil ik u er nog even op wijzen dat we een hele mooie tentoonstelling hebben ingericht met het werk van Peter van Straaten, die de moeite waard is om hem te komen bekijken.

Was getekend,
Frans de Nijs

SPONSOREN / DONATEURS 2024

Amstel Graphics B.V. Amstelveen
BAKXXX Graphic Design, Bergen op Zoom
ControlMedia, Etten-Leur
De Snelle Drukkers B.V., Vlaardingen
Drukkerij Durenkamp, Aardenburg
Drukkerij Hendrickx, Etten-Leur
Drukkerij Juten, Bergen op Zoom
Drukkerij Snep, Eindhoven
Drukkerij Vorsselmans, Zundert
F1 = Help, Gouda
Geskus Grafimedia, Fijnaart
Grafische Handelsonderneming Mekes B.V., Roosendaal
Letterwerkplaats Joost, Haarlem
Luijten Adviesgroep, Etten-Leur
Mastboom-Brosens Stichting, Ulvenhout
Oranjefonds, NL-Doetdag
PvW Offsetservice, Oss
Rabobank West-Brabant Noord
StickGoed, Roosendaal

Mevr. E. Buurstede-Jochems, Etten-Leur
Mevr. B.M. Doppen-van Raamsdonk, Etten-Leur
Mevr. J. van Engelen-Renders, Waalwijk
Mevr. L. in 't Groen-Evers, Breda
Mevr. A. Makken, Maasland
Mevr. Strijbosch-Aanholt, Venlo
Mevr. de Leeuw, Etten-Leur
Dhr. S. Adriaanse, Eindhoven
Dhr. M.J.H. Bakker, Oosterhout
Dhr. L. van Beek, Breda
Dhr. A.A.J. Buisman, Amsterdam
Dhr. D. Buurstede, Breda
Dhr. J. van Ginneken, Etten-Leur
Dhr. P. Goossens, Antwerpen
Dhr. H. Jochems, Oosterhout
Dhr. W. Laanstra, Etten-Leur
Dhr. F. Metsaers, Oosterhout
Dhr. J. Mugge, Etten-Leur
Dhr. L. Nederlof, Klundert
Dhr. F. Reijnders, Numansdorp
Dhr. A. de Rijck, Etten-Leur
Dhr. H. v.d. Spijker, Geertruidenberg
Dhr. Versevelt, Etten-Leur
Dhr. J.H. Vis, Barendrecht
Dhr. en Mevr. van Gulp, Molenhoek
Dhr. en Mevr. van Bedaf, Klundert
Dhr. en Mevr. Suijkerbuijk, Rijsbergen

WORKSHOPS

INTRODUCTIE-WORKSHOP "LETTERZETTEN/DRUKKEN"

Gedurende 3 opeenvolgende dagdelen wordt aan de deelnemers de beginselen bijgebracht van het zet- en drukprocedé. Elke deelnemer zet en drukt briefpapier, visitekaartje, label of een poster(tje). Het uitgangspunt is een simpel ontwerp of idee, omdat "het bijbrengen van de basis" en "het gevoel krijgen" centraal staat.

Het letterzetten gebeurt met houten en loden letters. Het drukken gebeurt in boekdruk (ook wel hoogdruk genoemd) op verschillende drukpersen. Dit is mede afhankelijk van het formaat van het ontwerp.

Iedere dagdeel heeft dus een onderwerp, te weten het drukken van: een labeltje, poster(tje) en huisstijl (visitekaartje, brief, of zoiets).

In 3 dagdelen maak je dus 3 verschillende soorten drukwerk.

WORKSHOP "LETTERPRESS"

Gedurende één of meerdere ochtenden werken de cursisten zelfstandig onder professionele begeleiding aan een opdracht, door de deelnemer zelf aan gedragen. Er wordt gewerkt in de Grafische Werkplaats. De deelnemer zet en drukt dus met als uitgangspunt een eigen ontwerp of idee.

Het letterzetten gebeurt met houten en loden letters.

Het drukken gebeurt in hoogdruk op diverse drukpersen.

WORKSHOP "WERKMAN"

Er kan gewerkt worden volgens de "Werkman-methode".

De Groninger drukker/kunstenaar H.N. Werkman maakte in zijn werk gebruik van verschillende druktechnieken. Hij combineerde sjabloneren, stempelen en "met een roller op papier werken" en maakte daarmee unieke kunstwerken (druksels geheten), die over de hele wereld bekendheid genieten. Vaak gebruikte hij hierbij stukjes karton of ander materiaal, die hij zelf de gewenste vorm gaf door te scheuren, knippen of snijden".

Deze workshop wordt gegeven met minimaal 4 à 5 personen.

Interesse om een workshop te volgen?

Bel: 06-40494417 of mail

info@grafischewerkplaatsetten-leur.eu

**WILT U OOK ONS MUSEUM
STEUNEN? WORD DONATEUR!**

U kunt zich aanmelden via:

info@nederlandsdrukkerijmuseum.eu

**Nederlands
Drukkerij
Museum**

COLOFON:

eindredactie: Cees Jochems

vormgeving en opmaak: Frans de Nijs

abonneren:

nieuwsbrief@nederlandsdrukkerijmuseum.eu

E X P O S I T I E

PETER VAN STRAATEN

VADER & ZOON | HET DAGELIJKS LEVEN

28 MEI - 1 DECEMBER 2024

NEDERLANDS DRUKKERIJ MUSEUM

ALLARDPIERSON

www.allardpierson.nl

Uitgeverij
De Harmonie

www.deharmonie.nl

HENDRICKX
PRINT & SIGN

www.drukkerijhendrickx.nl

Peet Bakx

GRAPHICS
peetbakx.com

Nederlands Drukkerij Museum, Leeuwerik 8 Etten-Leur | www.nederlandsdrukkerijmuseum.eu

grafisch ontwerp: peetbakx.com